

KISSZÜNET

AZ IPOLYBALOGI ALAPISKOLÁSOK LAPJA
II. ÉVFOLYAM KÜLÖNSZÁM

Kedves Tanulók!

Régi vágya teljesült iskolánknak, amikor megkapta Ipolyi Arnold nevét. Olyan személyiség lett iskolánk névadója, aki a múlt század legnagyobb magyar tudósai közé tartozott. Nemcsak az egykori Hont megyében tisztelték és szerették, hanem az egész országban. Áldozatos gyűjtőmunkájával, lelkipásztori tevékenységével valamennyiünk számára példát mutathat.

A név föl vételével tisztelegni szeretnénk a tudós püspök előtt, valamint elérni, hogy neve ne merüljön feledésbe.

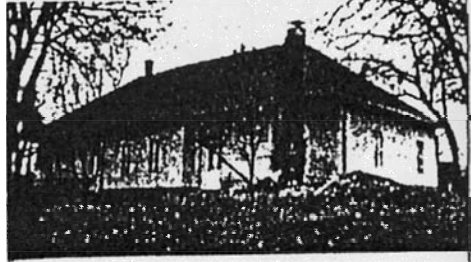

IPOLYI ARNOLD

Skabela Rózsa, igazgatónő

Ahol én lakom: Ipolyi Arnold szülőháza

„Igen, szeretném, ha valahogy jó módjával Becsempészhetnél egyet Ipolykeszi atyai házunkba fölfüggesztésül, mostani birtokosának, hogy legalább ott is legyen némi emlékünk” - írja Ipolyi Arnold, a tudós püspök, a művészettörténész, a mitológiai kutató, egyszóval egy olyan ember, akit tisztelni lehet, sőt tisztelni kell. A fent leírt sorokat Pajor Istvánnak írta, hogy a Barabás Miklós által készített képből küldjön

*Ipolyi Arnold gyermekkori háza
Ipolykeszin (Hála József felvétele)*

egyedül az ipolykeszi házba is. Pajor később leírta, miszerint a képet átadta Lápossynak, aki abban az időben a házat birtokolta. 1886-ban Pongrácz Lajos egy emléktábla elhelyezését kezdeményezte. A táblát végül a római-katolikus templom falán helyezték el. A házat csak 1994-ben sikerült azonosítani Csáky Károly és az akkori polgármester, Molnár József segítségével. A források szerint abban az időben Ipolykeszin két kastély állt: a Tresztyánszky családé és a Kondor családé. A kutatások eredménye szerint a Tresztyánszky család azóta már többször följújíttott, a 18. század végén épült kúriájában élt a gyermek Ipolyi. Megerősíti maga Ipolyi is, mivel egy levélben azt írta, hogy gyermekkori képei közé tartozik a drégelyi rom, melyet ipolykeszi házuk ajtajából látott. Az alaprajzok szerint is a Tresztyánszky-féle kúriából láthatta azt.

Az 1970-es években egy tanárnő birtokában volt a ház, majd 1980-ban a birtokot megvette Rados János ipolykeszi lakos, fia és annak családja részére.

Büszke vagyok erre a házra, mert tudom, hogy egy nagy ember lelke él tovább a házzal együtt.

Tudjátok-e, hogy...

Sokáig azt hitték, hogy Ipolyi Arnold Ipolykeszin született. Csak később derítették ki, hogy vele várandós édesanyja, Szmrecsányi Arzénia Disznósra (ma Disznópuszta, Zsembér közelében) utazott szüleihez. Itt született meg Ipolyi Arnold, aki ennek ellenére Ipolykeszit tartotta szülőfalujának. Nem tudjuk pontosan Ipolyi Arnold születésének idejét sem. Egyesek 1823. október 18-át, mások október 20-át tekintik a születés dátumának. Annyi azonban biztos, hogy Ipolyi Arnold ugyanabban az évben született, mint Petőfi Sándor és Madách Imre.

Ipolyi Arnold eredeti vezetékneve a Stummer volt. Édesapja Stummer Ferenc főszolgabíró. A család Mária Teréziától kapott nemességet 1741-ben. Az Ipolyi név felvételére kétfelől kaphatott indíttatást: egyfelől a szülői ház mellett folydogáló Ipoly folyó neve, másrészt Ipolyi Gáspár esztergomi kanonok iránti csodálata miatt vehette fel az Ipolyi nevet. Az önsanyargatásairól híres Ipolyi Gáspárt, akit mint az Ipoly partjára kitett gyermeket a Stummer család őse nevelt fel az 1700-as években, Ipolyi Arnold egyik példaképének tartotta. A Stummer család ipolykeszi ágának többi tagja királyi engedéllyel 1892-ben változtatta nevét Ipolyira.

Ipolyi Arnold úgy tartotta, hogy gyermekkori élményei miatt fordult a történelem és a művészetek felé. Két alapvető élményt említ leveleiben. Egyik élménye az ipolykeszi házuk ablakából látható drégelyi várrom, amelynek nevét Szondi György várkapitány a török elleni hősieges halála tette halhatatlanná (Arany János híres balladája, a Szondi két apródja állít örök emléket ennek a harcnak). Másik élménye pedig a Nagycsalom-ján található XIII. századi várrom, amelynek árnyékában a kis Ipolyi sokat sétált és ábrándozott. Ipolyi Arnoldot először édesanyja és egy Kamis Ferenc nevű magántanár tanította. A lévai piaristáknál tett magánvizsgát. Az 1830-as években a család Korponára költözött, valószínűleg itt ismerkedett meg egyik legjobb barátjával, az alsónyéki születésű Pajor Istvánnal.

Tanulmányait Korponán, majd Selmecebányán végezte, majd a pozsonyi Szent Imréről elnevezett előkészítő papnevelő intézetben tanult, édesapja ellenkezésének dacára. Tanult még a nagyszombati szemináriumban bölcseletet, tehát filozófiát, majd Bécsbe, a Pázmány-intézetbe került, ahol négy évig a teológiát végezte. 1844-től az esztergomi presbitériumban jogot tanult.

Ipolyi Arnold első munkahelye a Komárom melletti Szentpéter, ahol segédlelkészként mutatkozott be. 1848-ban hitszónok Pozsonyban, majd Bécsben gróf Pálffy Lipót Ferdinánd gyermekének nevelője. Még ebben az évben Zohorra kerül lelkészi minőségben. 1860-ban törökszentmiklósi plébános, 1863-ban egri kanonok, 1867-től borsmonostori apát, 1869-ben a pesti központi papnevelő kormányzója. 1871. szeptember 23-án besztercebányai püspökké nevezik ki, majd 1886. február 18-tól nagyváradi püspök.

Ipolyi Arnold első műve a Honderű című lapban jelent meg 1845-ben, A megbosszult hitszegő címet viselő „eredeti beszély”.

Ipolyi Arnold főműve, a Magyar Mythologia (1854) a magyar ősvallással, pontosabban a magyar ősvallásból fennmaradt töredékekkel, a különféle népi hiedelmekkel, babonákkal foglalkozik. Ipolyi a Kisfaludy Társaság felhívására, 1846-ban kezdett a gyűjtőmunkába, s főműve nagy sikert ér el: a Magyar Tudományos Akadémia Marcibányi-jutalommal tüntette ki.

Ipolyi Arnoldot 1858-ban választotta tagjává a Magyar Tudományos Akadémia, 1867-től már a Kisfaludy Társaság tagja.

1862-ben Ipolyi Arnold Henszlmann Imre és Kubinyi Ferenc (nem tévesztendő össze a Kőváron született Kubinyi

Ferencsel) társaságában Konstantinápolyba utazott, hogy a török hódítók által elhurcolt Corvinák, Mátyás király gyönyörű kódexei nyomára bukkanjanak. Kutatómunkájuk sikeresnek bizonyult, 15 Mátyás kori kódexet találtak, s ezeket a szultán később vissza is adta Magyarországnak.

Ipolyi Arnold Rodostóban is misézett, Rákóczi Ferenc

kápolnájában, a kuruc szabadságharc menekültjeinek otthont adó törökországi városkában, amelynek Mikes Kelemen Törökországi levelek című művében állít emléket.

Ipolyi Arnold nemcsak püspök, történész, folklorista, etnográfus és archeológus volt, hanem korának egyik legnagyobb műgyűjtője is. Gyűjteményében őskori kő-, bronz- és egyéb tárgyak, régi fegyverek, majolikák, gobelinek voltak láthatók. Értékes gyűjteménye volt távolkeleti imaszőnyegekből, az egyház régi liturgikus eszközeiből, valamint középkori festményekből és oltárképekből. Bizánci és korai román stílusú feszületek, kelyhek, cibóriumok, úrmutatók, gyertyatartók, különféle egyházi öltönyök, miseruhák, mellkeresztek és gyűrűk, valamint zománcos műtárgyak képezték tulajdonát. Műgyűjteménye mintegy kétezer darabból állt. Az esztergomi Keresztény Múzeum megvalósításának ötlete Ipolyi Arnoldtól származott, s az ő műkincsgyűjteménye alapozta meg nemcsak az esztergomi Keresztény Múzeum, de a budapesti Szépművészeti Múzeum gyűjteményét is. Ipolyi Arnold levelezett a híres mesegyűjtővel, Jacob Grimmel, akinek Német mitológiája meghatározó élmény volt számára.

Ipolyi Arnold jelmondata: „Deus et Patria” - „Isten és Haza”. Ipolyi Arnold bőkezűségének köszönheti a magyar főváros a ferencvárosi templom üvegfestett ablakát. Ő csináltatta a budavári koronázási templom és a pozsonyi dóm első festett üveglakait, díszes üvegfestményeit is.

Ipolyi Arnold 1866-tól a Magyar Történelmi Társulat elnöke lett. Ő indította el és szerkesztette a társulat lapját, a Századok című történelmi folyóiratot.

Ipolyi Arnoldnak köszönhetjük a XVI. századi költő, Rimay János verseinek közzétételét, aki Balassi Bálint halálos ágyánál megfogadta a nagy reneszánsz költőnek, hogy ápolni fogja emlékét.

Ipolyi Arnold volt az elnöke a Szent Koronát és a koronázási jelvényeket 1880-ban megvizsgáló bizottságnak. Erről írt tanulmánya A magyar szent Korona és koronázási jelvények története és műtörténeti leírása halálának évében jelent meg. Ipolyi Arnold 1886. december 2-án halt meg agyvérzésben. Hamvai a nagyváradi székesegyház kriptájában nyugszanak, Szent Mihály arkangyal oltára előtt, amely fölött - találóan - az őskeresztény jelképek legvigasztalóbbja, a halhatatlanság jelképe, a páva hirdeti: Ipolyi nem halt meg, örökké él, még az utolsó magyar is tisztelettel fogja említeni nagy nevét.

IPOLYI EMLÉKÉNEK ÁPOLÁSA HONTBAN

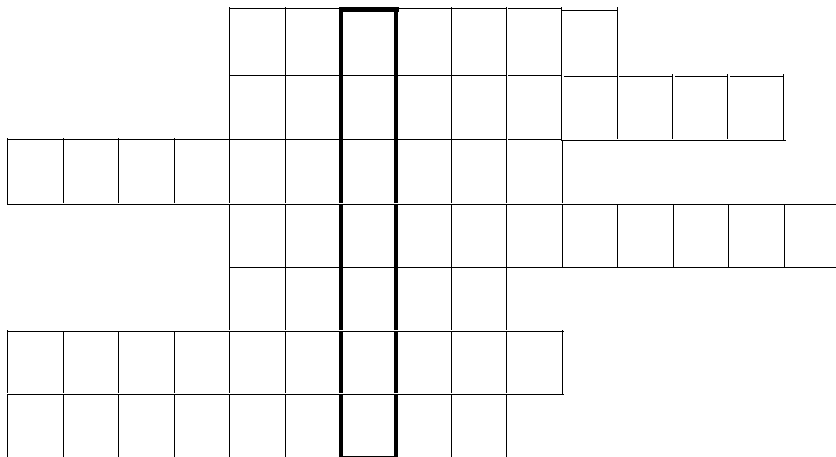
Ipolyi Arnold 1886. december 2-án halt meg. Pongrácz Lajos december 9-én indítványozta „Ipolyi Arnold Hont megyei születési helyének díszes emléktáblávali megjelölését”, és pénzadományok összegyűjtését kezdeményezte. Pongrácz

Lajos az adományokat az Ipolysági takarékpénztárban helyezte el. 172 forintot és 1 császári és királyi aranyat adományoztak a nemes célra. A táblára több felirat készült, amit a Honti Hírlap, a Nógrádi Lapok, a Honti Híradó és a Nemzet közölt. Pajor István versét vésték az emléktáblára.

Az emléktáblát Pongrácz Lajos 1887 áprilisában rendelte meg a budapesti Gerenday-féle műteremben. Az Ipolyságon október 20-án megrendezett ünnepség reggel 9 órakor a római-katolikus templomban kezdődött. Stéger Imre plébános celebrált gyászmisét. Délután egy órakor a megyeházán számos egyházi méltóság és jeles tudós is megjelent. A megyeháza nagytermében kiállították Ipolyi életnagyságú képét, az emléktáblát, a Szondi-zászlót és a nagy tudós díszkötésű munkáit. Az ünnepség a Himnusz eléneklésével kezdődött. Ezt követően Pongrácz Lajos mondott ünnepi beszédet. Ezután Pajor István szavalta el az erre az alkalomra írt költeményét. Utána Fraknói Vilmos, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára szolt a jelenlévőkhez. Végül Pongrácz Lajos felolvasta az ünnepségre érkezett köszöntő leveleket. Délután három órakor „disztornázás”-t tekintettek meg a vendégek, majd lakomán vettek részt a Honti

Kaszinóban. Este 8 órakor hangverseny volt a megyeháza nagytermében. Az ünnepség táncmulatsággal zárult. Az adományokat a bajtai és a kőspallagi tüzkárosultaknak ajánlották fel. A táblát valószínűleg 1888 elején helyezték el az ipolykeszi templom falán. 1898-ban a megyeházán történeti kiállítást rendeztek. Bemutatták Ipolyi műveit és több arcképet is. 1902-ben Ipolyságon megnyílt a Honti Múzeum. A múzeum alapítói arra törekedtek, hogy a megye híres alakjainak képeit kiállítsák. Kubányi Lajos Ipolyi Arnold arcképét is megfestette, amelyet 1902. május 12-én adott át a múzeumnak. Emlékbizottság alakult azzal a céllal, hogy az egykor e városkában élt Ipolyi Arnoldnak szobrot emeljenek, de az eredményről semmit sem tudunk.

Keresztrejtvény

1. Ipolyi szülőhelye mai ismereteink szerint.
2. Magyar .... - Ipolyi főműve.
3. A ..... Társaság felhívására írta főművét.
- 4..... Arzénia, Ipolyi Arnold édesanyja.
- 5..... Ferenc, Ipolyi Arnold első (magán)tanára.
6. Itt nevelkedett Ipolyi Arnold
7. Itt volt püspök Ipolyi Arnold halála előtt, ennek a városnak a székesegyházában van eltemetve.

Ha többet szeretnél megtudni Ipolyi Arnoldról, úgy a következő szakirodalmat ajánlhatjuk:

Barna Gábor: „...ébredésük feltehetően a sírokból is nemzetünk leányait életre emlékeztet!”, in: Új Ember 1986. XI. 16., 4.

Czobor Béla: Ipolyi Arnold emlékezete, Budapest, 1889

Csáky Károly: Honti arcképcsarnok, Lilium Aurum,

Duna szerda hely, 1998

Csáky Károly: Szülőföldi vallomások, Madách, Pozsony, 1989

Cséfalvay Pál - Ugrin Emese: Ipolyi Arnold emlékkönyv, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 1989

Hála József: Ipolyi Arnold és Hont vármegye, in: Ethnographia CVI., 1995/1.

Koncsol László: Előszó, In: Ipolyi Arnold: Csallóközi utiképek, Kalligram, Pozsony, 1993

Események, eredmények:

2000. szeptember 23-án az irodalmi-történelmi szakkör 11 tagja az Illyés Alapítvány jóvoltából **esztergomi kiránduláson** vett részt. A csoport megnézte a Babits Mihály Emlékházat, a Balassa Bálint Múzeumot, az esztergomi Bazilika kupoláját, harangtornyát, kincstárát és kriptáját, valamint a felújított Vármúzeumot.

2000. október 20-án Ipolyságon a **Palóccország - Meseország** palóc mesemondó versenyen iskolánk négy tanulója, Blasko Kornél (VII.), Málik Nikolett (V), Cseri Dominika (III.) és Valentini Gábor (II.) vett részt.

2000. szeptember 20-án a magyarországi Dejtáron, a **Mikszáth Kálmán Prózamondó Versenyen** Málik Nikolett (V.) az I. kategóriában az első helyen végzett, Cseri Bernadett (VIII. A) a II. kategóriában különdíjat kapott.

Az iskolai **sakkversenyt** Gyurász Pál (VIII. B) nyerte Gyurász Péter (VIII. B) és Nagy István (IX.) előtt. A nagykürtösi járási fordulóban Gyurász Pál a 4. helyet szerezte meg, a 2. helyezettel azonos pontszámmal. Gyurász Péter a 10. helyen végzett. A lányoknál Gyurász Kinga (VIII B) a 6. lett.

Az ipolybalogi Ipolyi Arnold Alapiskola **Diákönkormányzatának** összetétele:

Polgármester: Rados Anikó (VIII.A) .....56 szavazat

Alpolgármester: Régi Tamás (VIII.A) .....21 szavazat

A Diákönkormányzat további tagjai:

Cseri Bernadett (VIII.A, 54 szavazat), **Negyela Patrik** (VIII. B, 51), **Gyurász Kinga** (VIII. B, 39), **Villám Katalin** (IX.,39), **Blasko Kornél** (VII., 34), **Buris Balázs** (VII.,34), **Zolczer Tímea** (IX., 34), **Bálint Marietta** (VII ,33), **Nozdrovicky Judit** (VIII.B, 32).

A képviselőjelöltek választásán Rados Anikó 54, Régi Tamás 49 szavazatot kapott, de mivel ők már tagjai a testületnek, eredményüket ide már nem számíthatjuk.